

Mihail GRĂMESCU

Era prin anii 60, într-o vară toridă, la mare. Eram cu o doamnă puțin trecută, blazată, dar încă foarte frumoasă, elegantă și distinsă, fină și exotică, o foarte vagă cunoștință care mă acostase pe faleza pe care mă plimbam fluierând a pagubă, fără nici un ban în buzunare, nici măcar de tren să pot să mă întorc înapoi în București:

- Dacă m-ai invita la un restaurant nu aș putea să te refuz.

- Dar nu am nici un ban, am răspuns eu, privind trist figura aceea prelungă, și nostalgică, și enigmatică, amintind de ciudata „*dame blonde, aux yeux noirs*” dintr-un vers celebru al lui Labrunie.

- Îmi va face deosebită plăcere să te împrumut eu cu o mică sumă, prietene. Bineînțeles, pe termen nelimitat.

Și astfel, regina și sclava mea de o noapte mi-a deschis porțile unui basm arab în versiune autohtonă.

Nu mai țin minte cum a decurs discuția, dar în discotecă, la *Club 45*, între două dansuri foarte zvăpăiate la care partenera mea a făcut față mai mult decât prezentabil, pe când ne așezam la masă, doamna mea continuă o frază începută mai înainte:

- Nici nu te gândești tu câte drame se consumă în jurul tău, drame de care n-ai habar, drame în care nu poți interveni în nici un fel. Așa stând lucrurile, ce altceva poți face decât a te mulțumi să-ți trăiești propria himeră, neținând cont de nimic altceva decât de propriile tale plăceri și instincte.

Văzându-mă contrariat, a adăugat:

- Ei bine, urmărește un final de comedie tragică și te vei convinge.

Îmi indică o pereche bizară la o masă alăturată. Era vorba de un pictor care făcea portrete contra sumei de 5 lei bucata și de o puștoaică de vreo 17 ani. Regina mea mi-a dat amănuntele necesare, declarându-mi că urmărește de câteva zile cu interes evoluția evenimentelor. Într-o seară, geniul boem o întrebă pe fată dacă nu vrea să vină până la el să-i facă portretul, și ea venise, fugind de la părinții cu care era în stațiune, în concediul acestora. Una dintre acele iubiri care numai la 17 ani pot exista. Cum ar zice Claudel: „*Amour: C'était le premiere VENUS.*”

Am asistat de departe la convorbirea lor, cu toate că mama m-a învățat să nu trag cu urechea, că nu-i frumos. Nu știu dacă a fost frumos sau nu, dar mi-a fost de învățătură de minte: indiscreția se plătește, cunoașterea faptelor te implică. Și nu este oare mult mai comod să nu ai gânduri și griji pentru alții?

Prin perdeaua de fum, sub stridența muzicii experimentale, în jocul orgii de lumini, lucrurile căpătau alte valori, evenimentele alte unghiuri de înțelegere. Cele două personaje nu își găseau aici deloc un context adecvat, sau poate nimeni nu era în „cadrul adecvat” aici, sau, cine știe? poate numai acolo era „cadrul adecvat”. Puștoaica, brunetă, cu ochii ei triști, foarte triști, afișând un zâmbet umil și tâmp. Pictorul cu părul spicuit cu alb pieptănat pe spate, cu un basc burlesc pe o ureche. Dansatorii: nemți și danezi pletoși, femei fardate și platinat, patinate ca niște statui din antichitate...

- Ce mai vrei? (și ochii pictorului aveau o notă de disperare în nuanța de oboseală absolută). Mai vrei să bei un coniac?

- Da.

Îi mai aduce 50 de grame de coniac pe o tăviță, cu mâna lui, de la bar.

- De ce te uiți la mine? Ce vrei de la mine? De ce

Nisip și fard

plângi? Ce pot face eu? Ți-am făcut portretul! La revedere!

Ei îi trece un nor peste figura tâmpă și încercănată. Apoi devine foarte veselă. Ceva mai târziu o văd dansând cu „un domn bine”. O văd cum se lasă trasă de mână către ieșire, apoi către cine știe ce cameră de hotel de clasa I-a.

Plângea.

Am avut o clipă intenția să mă duc după ea să o opresc, să o iau de mână și să îi spun...

Am priceput însă imediat că astea sunt prostii. Ar fi fost un gest inutil, dealtfel. Ce aș fi putut eu face decât să mă duc și să o iau de mână, ori asta însemna, de fapt, același lucru cu ce făcuse și celălalt: ce importanță avea cine o lua de mână? Eu sau altul, cum putea ea interpreta asta decât în același unic fel, în felul în care i-ar sta ei în putință?

Așa că m-am întors surâzând către partenera mea puțin trecută, blazată dar încă foarte frumoasă, elegantă și distinsă, fină și exotică, și i-am spus, ciocnind paharele cu șampanie străină:

- Da, cred că ai dreptate. Să bem în cinstea prieteniei noastre bazate pe portofelul tău și pe fizicul meu. Noroc!

Epilog

Mult mai târziu am aflat întâmplător că fata a dispărut: s-a sinucis, sau așa ceva, că pictorul a fost dat afară din Uniunea Artiștilor Plastici și că regina și sclava mea de o noapte avea copii de vârsta mea.

Atunci au izbucnit aplauzele. Toți aplaudau frenetici, până și colegii mei și ceilalți actori de la rampă.

După spectacol, regizorul m-a îmbrățișat, șoptindu-mi: „Am știut eu... Maestre, ai fost magnific! Ai fost vedeta spectacolului! Bătrâne, ești un as cum nu sunt doi în țară! Câtă naturalețe! Ce patetism sfâșietor!”

Maestru? As? Naturalețe?

Aiurea! Un cabotin! Sunt un cabotin nenorocit!

Rolul ăsta „în două replici” a fost cel mai dificil rol al meu – rolul vieții mele de artist. Și ar trebui să fiu inconștient, să mă îmbăt cu apă de ploaie ca să-mi închipui altceva decât că **nu i-am făcut față!** Nici un rol nu mi-a ieșit mai prost și mai artificial ca ăsta. Și vocea, și mimica m-au trădat îngrozitor. Jalnic.

Nu mai că Viața este o piesă (continuă) în care vulgul, diletanții fără pic de cultură artistică și fără vreo educație dramatică, inconștienți, își interpretează cu toții rolurile (minore) atât de fără stil și har, atât de fals, încât apropiat inimilor lor și „veridic” nu li se mai pare (și nu apare) decât ceea ce este eroare și eșec de actorie. Neînțelegând că adevărata Viață, piesa „naturală”, interpretată firesc și fără tremolouri scăpate de sub control în voce, nu este jucată decât aici, sus, pe scenă, în luminile reflectoarelor sclipind (artificial), printre elementele de butaforie a căror naturalețe (mimată!) de carton nu e umbrită decât de paietele costumației pestrițe a saltimbancilor de sub ninsoarea de confetii – aici, unde totul se petrece (conform unei regii rigurose prestabilite) în limitele celei mai „firești” făcături cu putință.

Două replici

(actorilor Doina și Nicolae Mavrodin)

Nu aveam de rost decât două replici: 1 – „Draga mea, dacă tu îl iubești, lasă-l!” și 2 – „Poftim banii și scapă-l de beale!”

După 23 de ani de actorie, două replici sunt un întreg univers. Ele oglindesc un om, o tipologie.

În toată cariera mea am jucat doar roluri minore. Dar „m-am impus”, cum se zice. Mă mândresc cu afirmația unui tânăr ziarist că nu recunoaște, dintre toți actorii noștri, decât un singur *Mare Maestru*: pe mine. „Toate rolurile în care ați jucat au fost adevărate bijuterii: cristal curat de joc fără cusur”. Așa că încerc să mă consolez că pe lume există și mari actori de roluri mici. De pildă Klaus Kinski. Staruri ca **MM** și **BB** s-au impus cu câte o singură replică, iar Jane Birkin și-a aflat consacrară cu o simplă intrare mută în scenă.

Da, numai că toate gloriile astea au fost „descoperite” până la urmă, pe câtă vreme eu, nedescoperit de nimeni, mă irosesc în așteptarea „marii ocazii”, a Rolului Vieții.

De vină (acuz eu) este invidia și mâncătoarea din Teatru.

Dar, poate că în realitate așa sunt eu făcut să fiu și să rămân: un specialist al rolurilor secundare – un figurant de profesie.

Însă, după 23 de ani de teatru, ajungi la perversiunea (psihologică) de a-ți închipui că (ție!) îți sunt suficiente chiar și două replici pentru a te scoate în relief dintre ceilalți, pătrunzând și rămânând în inima și memoria spectatorilor, zguduindu-le conștiința – așa că, înainte de a te prezenta în fața publicului, muncești alături de ceilalți mai dihai chiar decât vedeta, protagonistul principal; faci câte opt ore pe zi de exerciții în fața oglinzii ca Peter O'Toole și participi sârguincios la toate repetițiile.

Piesa – e o piesă grozavă, scrisă de un tânăr autor din „ultimul val”, al cărui talent i-a entuziasmat pe toți: „O să fie un boom!” își repetă ei unii altora – problematică majoră, conflict dramatic grav, actualitate prezentată realist, cu simțul verosimilității, angajament

politic „pe linie” – într-un cuvânt: *Viață!*

Toți sunt mulțumiți de roluri... și doar eu... cum naiba să declam (*natural și firesc*) alea două propoziții chioare fără să stârnesc ilaritatea oamenilor – când, la prima dintre ele reprezintă **Tatăl** căruia-i vine fi-sa (în vârstă de 14 ani) să-i mărturisească năzdrăvănia („marea ei iubire” dând bir cu fugiții – dar ea iubindu-l în continuare), iar replica a doua trebuind s-o emită personajul **Soțul** nevستی-si, când ăla pentru care a fugit ea de acasă a căzut pe bec la un control financiar, și eu, adică **Soțul ultragiāt**, îi sacrific cu altruism economiile mele (pentru mașinuță) muncite din greu.

Am încercat în fel și chip. Le-am declamat din toate pozițiile (posibile și imposibile) până la completa lor „vestejiere” (cum ar spune *părinții partidului*, Tovarășul și Tăvarășa). Am încercat chiar, cu ocazia vreunui context oarecare din viața mea de zi cu zi, să le plasez firesc... Ei bine, pe toți sfinții! nu se pot spune, domne, și pace! E imposibil să rostești serios așa ceva!

Am vrut atunci să renunț la rol: sunt prost și nu mă duce capul! Dar n-a ținut, că regizorul cu care, cică, sunt prieten, a tăbărat pe mine: – Nu se poate, dragă! Noi contăm pe tine! Să nu ne lași! Numai tu poți face față la un asemenea rol!

Așa că m-am decis ca ăsta să fie eșecul carierei mele meritarii.

După multă trudă am ajuns treptat (și de comun acord cu ceilalți) la un compromis echitabil, poate chiar meritoriu. Nu era cine știe ce, dar, oricum, măcar nu te mai pufnea râsul.

În seara premerei: trac mai rău ca la debut, acum 23 de ani. Și, dintr-o dată, când ajung pe scenă înaintea publicului, mi se taie vocea și mă pomenesc balmăjind prima replică atât de artificială, mai falsă de atât, nu a încăput decât... a doua replică, pe care am falsetat-o (absolut, alături de tot ce pregătiserăm noi înainte la repetiții), încă nedezmățit după primul rateu. Pur și simplu, de nervi, mi-au dat lacrimile în vreme ce o rosteam.